
Bijlage – Enkele mogelijke werkvormen

---

1 Zinnen aanvullen

De leerkracht heeft een aantal zinnen op papier gezet die de leerlingen moeten aanvullen. Uit het eerste deel van de zin moet duidelijk zijn rond welk probleem de aanvulling moet gebeuren.

Bijvoorbeeld: *Abortus plegen ...*

Door de leerlingen 10 gelijke startdelen te geven, worden ze verplicht het probleem langs verschillende kanten te bekijken.

Het geheel kan één lesuur innemen: 5 min. inleiding; 15 min. zinnen aanvullen, 30 min. bespreking van de aanvullingen.

2 Muurdiscussie of borddiscussie

De leerkracht schrijft een premisse op het bord.

Bijvoorbeeld: *Homofilie is tegennatuurlijk.*

Aan de leerlingen wordt gevraagd dat ze hun reactie hieromtrent spontaan aan het bord zouden brengen. Dit mag een geschreven antwoord zijn, maar ook een cartoon of zo.

De leerlingen moeten zo rond het bord geplaatst worden dat ze er allemaal evenver vanaf zitten, dus bij voorkeur in een halve cirkel. De bedoeling van deze plaatsing is de drempel zo laag mogelijk te houden. Het geven van de reacties gebeurt één na één.

De borddiscussie kan gebruikt worden als een soort brainstorming om een inventaris van het probleem te krijgen en enkele hoofdthema's rond deze problematiek te verzamelen.

Zo mogelijk zal de leerkracht de belangrijkste thema's omcirkelen en hierover een discussie uitlokken.

3 Stellingencarrousel

De stellingencarrousel gebeurt in groepjes van 3 à 7 leerlingen. Iedere leerling krijgt een blad en schrijft er bovenaan een stelling rond een bepaald thema op; eventueel kan dit reeds vooraf gebeurd zijn door de leerkracht.

Enkele voorbeelden:

- Het eten van frites is ongezond.
- Het voedselprobleem in ontwikkelingslanden is opgelost als je er onze overschotten naartoe stuurt.
- Over afzienbare tijd wordt het mogelijk het menselijk genoom dusdanig te programmeren dat men baby's à la carte kan laten geboren worden.
- Het gebruik van hormonen in de vleesindustrie is niet zo schadelijk als de pers wel laat uitschijnen.
- ...

Na het neerschrijven van de stelling wordt het blad doorgegeven en schrijft de volgende leerling er een reactie bij. Daarna wordt het blad weer doorgegeven en schrijft de volgende er zijn reactie bij... Dit gaat zo door tot het blad weer bij de eerste belandt.

De verschillende bladen worden opnieuw besproken, de eerste kan dan uitleg vragen bij wat alle anderen op zijn blad neergeschreven hebben.

4 Kortgeding

Vooraf wordt in de klas gestemd over een bepaalde stelling (voor of tegen).

Een tweetal leerlingen uit de klas bereiden vervolgens het dossier grondig voor. Ze zoeken achtergrondinformatie op en pogen de stelling coherent te benaderen, de ene vanuit de instelling pro, de andere vanuit de stelling contra.

In de klas krijgen ze elk gedurende een tweetal minuten de tijd om hun mening te verduidelijken.

Nadien wordt een discussie op gang gebracht tussen de twee leerlingen en de rest van de klas. Eventueel kunnen de twee bij het verdedigen van hun stelling nog bijkomende informatie geven of getuigen ten voordele of ten laste oproepen.

Na de discussie formuleert de leerkracht die als moderator optrad een slotconclusie en wordt opnieuw gestemd. Hoeveel leerlingen hebben hun mening veranderd?

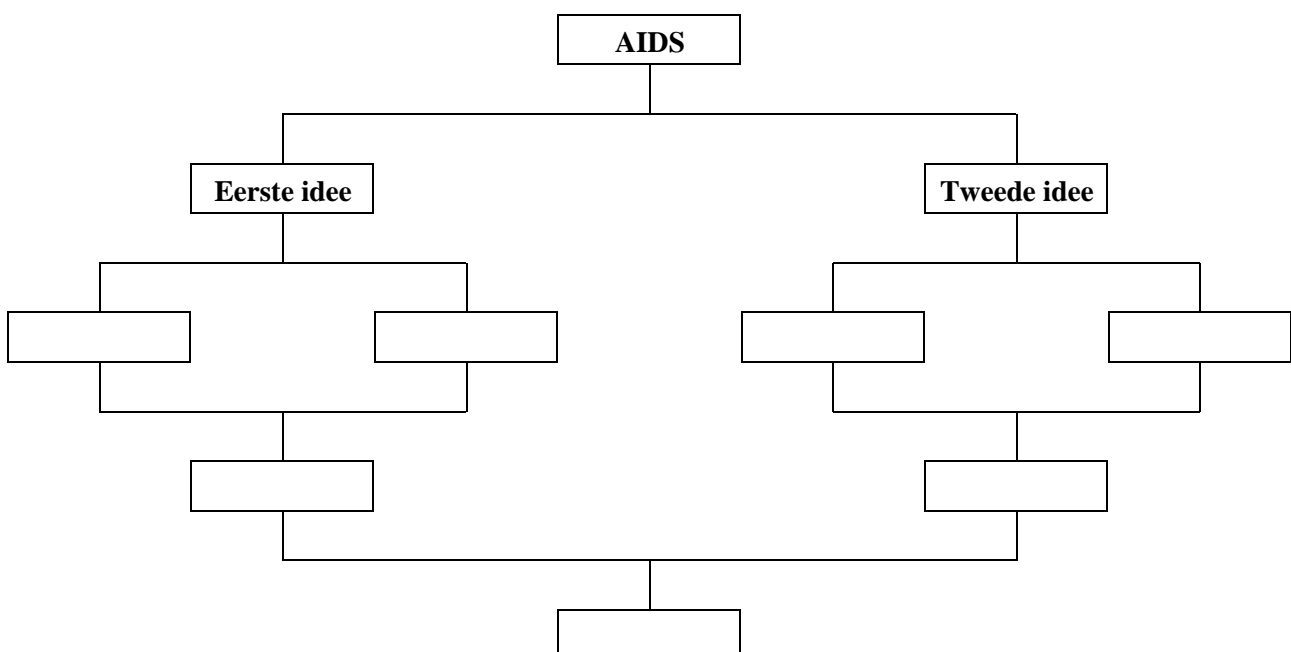
Enkele mogelijke onderwerpen:

- Genetische manipulatie.
- Onderzoek op proefdieren.
- Homofilie.
- Euthanasie.
- ...

Deze werkvorm staat of valt met de voorbereiding van de twee leerlingen. Daarom moet hen een degelijk dossier toegeschoven worden. Dit kan onder de vorm van overdrukjes uit kranten, themanummers van de tijdschriften MENS, Natuur en Techniek, ...

5 Raamroute

De volgende techniek kan gebruikt worden om wat meer zicht te krijgen op een probleem. Er wordt gebruik gemaakt van onderstaand raamschema. In het bovenste vakje wordt door middel van liefst slechts één woord het probleem kernachtig omschreven.

De bedoeling is dat de eerste leerling het omschreven probleem associeert met twee ideeën die hij in de twee onderstaande vakken noteert. De volgende leerling gaat op dezelfde wijze dichotoom verder. De derde leerling zal de gedachten van de tweede moeten samenbrengen tot één kerngedachte. De vierde en laatste leerling moet die twee gedachten weer tot één gedachte samenbrengen.

Tot slot kan een discussie gevoerd worden over gevonden associaties en verbanden. Het wordt iets boeiender wanneer men na het invullen van de middenbalk het blad overplooit, zodat de samenbrengers de uitgangsgedachte niet gezien hebben. In hoeverre komt het eindwoord dan nog overeen met het uitgangspunt?

Eventueel kan nog één niveau meer ingedeeld worden, zodat het schema wat langer wordt en er nog breder kan geassocieerd worden.

6   **Checklist *Relationele vorming***

De checklist *Relationele vorming* werd ontwikkeld door de werkgroep RSV nationaal. De lijst biedt een opsomming van thema's waaraan, gedurende het ganse curriculum van de leerling op school, aandacht besteed zou moeten worden.

Men kan die checklist derhalve gemakkelijk gebruiken als leidraad voor een enquête bij leerkrachten en leerlingen en op die manier meer te weten komen over de tekorten binnen de relationele vorming op school. Vooral voor het vak biologie kunnen hier interessante suggesties gevonden worden.

De checklist is opgenomen bij de mededelingen van het VVKSO verbond onder Kl. 64.11 (d.d. 29 mei 1996). Ze kan opgevraagd worden bij de directie van de school.

7   **Slotbeschouwing**

Bij geen enkele van de opgesomde technieken is het de bedoeling dat de leerkracht zijn mening opdringt. Hij moet veeleer beschouwd worden als een soort moderator van het gebeuren. Leerlingen op humaniorale leeftijd zijn trouwens veel meer beïnvloedbaar door de meningen van hun medestudenten, dan door de mening van hun leerkracht.

De gepresenteerde technieken zijn ontleend aan een cursus vergadervaardigheden van de Algemene Pedagogische Begeleiding (APB), o.l.v. Leo Jaspers.